

Қазақ тілі мен әдебиеті
10-сынып
Сабактың тақырыбы:
Темекі тарту – зиянды әдет

Сабақтың мақсаты:

10.3.6.1- мәтін мазмұнындағы деректі ақпаратты толық анықтап, негізгі ойға өз көзқарасын білдіру және оны бағалау;

10.5.2.2- Құрмалас сөйлемдердің жасалу жолдарын білу, жазба жұмыстарында орынды қолдану;

Жаңа сөздермен танысу:

Шөлдеу- испытывать жажду, хотел пить

Кері- обратно, назад, в обратную сторону

Әуестену- пристраститься, проявлять интерес, увлекаться

Сырқаттану- заболеть

Қанқұрт- кариес

Зақымдау- ранить, увечить

Көмей-гортань

Обыр- рак

1-тапсырма. Жаңа сөздердің көмегімен сөз тіркестерін, кейін сөйлем құрастырыңдар.

Сөз	Сөз тіркесі	Сөйлем
Әуестену	Темекіге әуестену	Темекіге әуестену – денсаулыққа зиянды.

Оқылым.

4-тапсырма. Мәтінді оқы. Тақырып қой.

Темекі тарту (никотинизм) – зиянды әдет, нашақорлықтың бір түрі. Статистикалық мәлімет бойынша, ересек адамдардың 40 пайызы темекі тартады. Оқушылардың жартысы мектептегі, ауладағы жасы үлкен балаларға еліктеп, темекі тартады. Темекіге әуестену баланың денсаулығына кері әсер етіп, түрлі ауруларға әкеп соғады.

Темекі тартатын адамда никотиннің ықпалынан асқазан шырынының қышқылдығы төмендейді, қан қысымы артады, орталық жүйке жүйесі мен жүректің қызметі бұзылады. Темекіні ұзақ тартқанда тісте жарықшақ пайда болып, қанқұрт жейді. Бронхитпен ауыратындардың 75 пайызы – темекі тартушылар. Темекі адамның сыртқы келбетін де өзгертеді. Түтіннен шыққан зиянды, улы заттар беттегі ұсақ қан тамырларын зақымдайды. Соның салдарынан безеу пайда болады. («Тіршілік қауіпсіздігі» кітабынан)

Бұл зиянды әдет – 70-90 % жағдайда өкпе мен көмей обырына себеп. Адам темекіні қаншалық көп әрі қаншалық ұзақ шексе, ауруға шалдығу қаупі де соншалық жоғары болады. Темекі тартпайтындармен салыстырғанда, күніне бір қорап темекіден артық шеккендердің өкпе обырына шалдығу қаупі 15-25 есе жоғары екенін дәлелденген. Ал бұдан да көп шегетіндерде бұл көрсеткіш-60% . Әйелдер шегетін «жеңіл» темекінің де зардабы кем емес. Оның құрамындағы ментол өкпе тамырларын кеңейтеді, соның салдарынан зиянды заттардың тез сіңуі күшейе түседі. («Денсаулық» журналынан)

6-тапсырма. Берілген құрмалас сөйлемдердің екінші сыңарын жазып, толықтырыңдар.

- Темекіге әуестену денсаулыққа кері әсер етеді және
- Бронхитпен ауыратындардың 75 пайызы – темекі тартушылар, сол себепті
- Темекі тартатын адамның тісі сарғайып,
- Әйелдер шегетін темекінің «жеңіл» деп аталатын түрі де бар, бірақ
- Адам темекіні ұзақ шексе,
- Кейбір адамдар темекінің зияны туралы білгенмен,
- Денсаулығың жақсы болу үшін,

2-тапсырма

3-тапсырма.

Мәтін мазмұнына сүйеніп, ақпараттың дұрыс не бұрыс екенін анықтаңыз.

№	Ақпарат	Дұрыс (+)	Бұрыс (-)
1.	Темекі тарту – зиянды әдет,нашақорлықтың бір түрі.		
2.	Темекіге әуестену баланың денсаулығына кері әсер етеді, түрлі ауруларға әкеліп соғады.		
3.	Бронхитпен ауыратындардың 75 пайызы – темекі тартпайтындар.		
4.	Темекі адамның сырт келбетін өзгертпейді.		
5.	Бұл зиянды әдет көп жағдайда өкпе мен көмейдің обыр ауруына себеп болады.		
6.	Темекі құрамындағы ментол өкпе тамырларын кеңейтпейді.		

Үй жұмысы. 5-тапсырма. «ПОПС» формуласын қолданып, мәтіндегі ақпарат бойынша өз пікіріңді жаз.

1. «Менің ойымша,...»
2. «Себебі мен оны «...» деп түсіндіремін».
3. «Оны мен «...» деген фактілермен, мысалдармен дәлелдей аламын».
4. «Осыған байланысты мен «...» деген шешімге келдім».

Дескриптор:

- Сөздікпен танысады,сөз тіркестерін,сөйлем құрады.
 - Мәтінді оқиды,тақырып қояды.
 - Мәтіннің көмегімен сөйлемдерді толықтырып жазады.
 - Құрмалас сөйлемнің жасалу жолдарын қайталайды.
 - Мәтін мазмұны бойынша кластер толтырады.
 - Мәтіндегі ақпараттардың дұрыс/бұрыстығын анықтайды.
-
- Бағалау: мақтау,бас бармақ.